

ODGOVORNOST ZA ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI V LOKALNEM OKOLJU – MNENJE ODGOVORNIH V SLOVENSКИH OBČINAH

MIHA DVOJMOČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
miha.dvojmoc@um.si

Raziskovalci in praktiki s področja varnosti se zavedajo, da varnost ni izključna odgovornost države in da njeno zagotavljanje zahteva sodelovanje med vlado, lokalnimi oblastmi, občinskimi redarstvi, podjetji, posamezniki, nevladnimi organizacijami in včasih državljani. Odgovornost lokalne samouprave za pluralizacijo varovanja se razlikuje glede na kontekst in pristojnosti. Na splošno so lokalne oblasti odgovorne za javno varnost in zaščito, kar vključuje vzdrževanje reda in spodbujanje varnostnih pobud. Policijske storitve v lokalnih skupnostih zagotavljajo državna in lokalna policija (občinska redarstva, inšpekcijske službe) ter različni deležniki pluralne policijske dejavnosti. Prispevek predstavlja rezultate študije, izvedene na vzorcu 61 oseb, odgovornih za varnost v slovenskih občinah. Ti so ocenili pomembnost institucij za zagotavljanje varnosti in stopnjo razvitosti programov za varnost v lokalnem okolju.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fv.v.10.2024.10](https://doi.org/10.18690/um.fv.v.10.2024.10)

ISBN
978-961-286-912-0

Ključne besede:
zagotavljanje varnosti,
sodelovanje,
lokalna skupnost,
varnostne institucije,
programi

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.10.2024.10](https://doi.org/10.18690/um.fvv.10.2024.10)

ISBN
978-961-286-912-0

Keywords:
providing security,
cooperation,
local community,
security institutions,
programmes

RESPONSIBILITY FOR ENSURING SAFETY AND SECURITY IN LOCAL ENVIRONMENT – OPINIONS OF THOSE RESPONSIBLE IN SLOVENIAN MUNICIPALITIES

MIHA DVOJMOČ

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
miha.dvojmoc@um.si

Researchers and practitioners in the field of security are aware that safety is not solely the responsibility of the state and that ensuring it requires cooperation between the government, local authorities, municipal wardens, companies, individuals, NGOs, and sometimes even citizens. The responsibility of local self-government for the pluralization of security provisions varies depending on the context and jurisdiction. Generally, local authorities are responsible for public safety and protection, which includes maintaining order and promoting security initiatives. Policing services in local communities are provided by both national and local police (municipal police, inspection services) and various stakeholders of plural policing activities. This paper presents the results of a study conducted on a sample of 61 individuals responsible for security in Slovenian municipalities. They assessed the importance of different institutions for ensuring security and the level of development of safety programs in the local environment.

1 Uvod – zagotavljanje varnosti v lokalni samoupravi v Sloveniji

Zagotavljanje varnosti in varovanje že vrsto let ni zgolj v pristojnosti državne policijske organizacije. Na lokalni ravni ima glavno vlogo še vedno policija, poleg nje pa pri tem sodelujejo tudi občinske redarske službe, občinski inšpektorji ter tudi zasebniki, ki v okviru gospodarske dejavnosti zagotavljajo varnost (Eman in Bulovec, 2012), zraven pa prištevamo celo nevladne organizacije in včasih tudi same državljane. Tako smo tu priča pluralizaciji policijske dejavnosti, ki omenjenim subjektom dodeljuje določena pooblastila na področju zagotavljanja varnosti, ki so večja od pooblastil, ki jih imajo »navadni« državljanji (Sotlar, 2010; Wakefield, 2005). Na podlagi pooblastil lahko subjekti, ki prvotno niso bili ustanovljeni z namenom izvajanja policijske dejavnosti, izvajajo naloge in dolžnosti, ki se nanašajo na le-to ter tudi na zagotavljanje varnosti in izvajanje družbenega nadzorstva (Sotlar idr., 2016). V slovensko pluralno policijsko dejavnost lahko uvrstimo policiste, zasebne varnostnike, carinike, pravosodne policiste, občinske redarje in detektive. Za celovito zagotavljanje varnosti morajo med seboj sodelovati vsi deležniki, ki zagotavljajo varnost.

Najbolj pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti tako na nacionalni kot tudi na lokalni ravni ima policija, saj je običajno najštevilčnejša organizacija nacionalnega varnostnega sistema, kar je tudi trenutna situacija v Sloveniji (Sotlar in Dvojmoč, 2020). K zagotavljanju lokalne varnosti pa so vse bolj vključene tudi številne druge institucije, ki imajo vedno večjo vlogo pri tovrstnih dejavnostih. Če se osredotočimo na raven lokalne samouprave, imajo, kot že omenjeno, tu pomembno vlogo predvsem (med)občinsko redarstvo, (med)občinski inšpektorati, zasebnovarnostna podjetja in posamezniki ter podjetja, ki opravljajo detektivsko dejavnost, in tudi določene nevladne organizacije.

Učinkovito zagotavljanje varnosti je mogoče le s tesnim sodelovanjem različnih deležnikov na lokalni ravni, vendar je odgovornost lokalne samouprave za krepitev področja pluralizacije kompleksna in se razlikuje glede na specifične okoliščine vsake skupnosti. Lokalna samouprava ima namreč ključno vlogo, saj spodbuja dialog in sodelovanje med državnimi in lokalnimi organi ter drugimi relevantnimi deležniki. Sodobni pristopi, ki so osredotočeni na zagotavljanje varnosti, namreč temeljijo na partnerskem sodelovanju že omenjenih akterjev. Tovrstna partnerstva se v slovenskem okolju izražajo v obliki sosvetov in posvetovalnih teles na občinski

ravni. Ustanovljena so predvsem z namenom odločanja glede prednostnih nalog s področja zagotavljanja varnosti in kriminalne prevencije (Modic, 2015).

V lokalnih skupnostih za zagotavljanje varnosti torej skrbijo različni deležniki pluralne policijske dejavnosti, pri čemer se pomembnost tovrstnih institucij razlikuje, saj so njihove dejavnosti raznolike. V prispevku smo se posledično osredotočili na mnenje odgovornih oseb za zagotavljanje varnosti v slovenskih lokalnih samoupravah. V izvedeni študiji so slednji ocenili pomembnost raznih institucij za zagotavljanje varnosti ter stopnjo razvitosti dejavnosti oziroma programov, ki omogočajo zagotavljanje varnosti v njihovih lokalnih skupnostih.

2 Opis uporabljene metode, vprašalnika in vzorca

Na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru smo izvedli raziskavo o zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih z vidika delovanja različnih deležnikov oziroma institucij. Za potrebe raziskave smo izvedli spletno anketo v programu 1KA Arnes. V raziskavo so bili vključeni strokovnjaki na območju lokalnih skupnosti, ki so odgovorni za upravljanje področja zagotavljanja varnosti. Spletna anketa je bila poslana na elektronske naslove vseh slovenskih občin z opisom namena raziskave in prošnjo za sodelovanje v raziskavi. Sodelovanje anketirancev je bilo prostovoljno in anketa anonimna.

Anketa je vsebovala skupaj 12 vprašanj. Vprašalnik je bil vsebinsko razdeljen na dva dela (področje organizacije zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti in področje vsebin pametne policijske dejavnosti v okviru pametnih mest in skupnosti). Zadnja tri vprašanja pa so zajemala določene demografske podatke, potrebne za statistično analizo. Za namene prispevka so relevantni odgovori na vprašanja prvega dela vprašalnika. Ta del zajema oceno institucij, ki vplivajo na zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti, oceno, v kolikšni meri te institucije prispevajo k varnosti v lokalni skupnosti in oceno stopnje razvitosti posameznih programov oziroma dejavnosti s področja zagotavljanja varnosti v lokalnem okolju anketirancev. Ocena je bila podana na številčnih lestvicah od 1 do 5, pri čemer je pri prvi lestvici pomenilo: 1 – zelo majhna pričakovanja, 2 – majhna pričakovanja, 3 – niti majhna niti velika pričakovanja, 4 – velika pričakovanja, 5 – zelo velika pričakovanja. Pri drugi lestvici pa: 1 – sploh ne prispevajo k varnosti, 2 – ne prispevajo k varnosti, 3 – niti ne prispevajo niti prispevajo, 4 – prispevajo k varnosti, 5 – zelo prispevajo k varnosti.

Skupaj je na anketo začelo odgovarjati 115 oseb, od tega pa je bilo ustrezno izpolnjenih 61 vprašalnikov. V analizo smo tako vključili odgovore vzorca 61 odgovornih oseb, ki so odgovorne za področje zagotavljanja varnosti v svojih lokalnih skupnostih v Sloveniji. Od tega jih 49 % zaseda direktorsko mesto na občinski upravi, 19 % se jih je opredelilo kot odgovorna oseba za področje zagotavljanja varnosti, preostalih 32 % pa se je razvrstilo v razdelek drugo, kar pa glede na odgovore še vedno uvrščamo med subjekte, ki skrbijo za zagotavljanje varnosti na območju lokalne skupnosti.

3 Analiza in interpretacija rezultatov

Anketirane smo najprej povprašali, kdo od različnih deležnikov prispeva k varnosti v lokalnem okolju, v nadaljevanju pa smo jih vprašali tudi, v kolikšni meri po njihovi oceni ti isti deležniki dejansko prispevajo k zagotavljanju varnosti v lokalnih okoljih. Odgovori so prikazani v tabeli 1. Po oceni anketiranih je policija še vedno institucija, ki najbolj vpliva na zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti, s povprečno oceno 4,77. Sledijo ji občinsko redarstvo (4,59), prostovoljni gasilci (4,49), civilna zaščita (4,43), poklicni gasilci (4,29) in inšpekcijske službe (4,28), župan (4,13), prebivalci (4,00) in zdravstveni domovi (4,04), varnostni sosveti na območju posameznih občin (3,54), zasebnovarnostna podjetja in centri za socialno delo (3,42), občinski sveti (3,09), nevladne organizacije oziroma društva, vezana na področje zagotavljanja varnosti (2,82), ter naravovarstveni, ribiški, lovski in drugi nadzorniki (2,81). Po oceni anketiranih k varnosti v lokalni skupnosti najmanj prispevajo zasebni detektivi (povprečna ocena 2,57).

Glede na mnenje anketirancev so policija (4,50) in prostovoljni gasilci (4,49) tisti, ki dejansko prispevajo k varnosti v lokalni skupnosti. Sledijo jim civilna zaščita (4,32) in mestno redarstvo (4,26), župan (4,15), poklicni gasilci (4,00), zdravstveni dom (3,84), inšpekcijske službe (3,80), prebivalci sami (3,46), varnostni sosveti na območju posameznih občin (3,21) in centri za socialno delo (3,13), občinski sveti (3,06), zasebnovarnostna podjetja (2,90), naravovarstveni, ribiški, lovski in drugi nadzorniki (2,51) ter nevladne organizacije oziroma društva, vezana na področje zagotavljanja varnosti (2,40). Tudi tukaj so po oceni anketirancev zasebni detektivi tisti (s povprečno oceno 2,09), ki najmanj prispevajo k varnosti v lokalni skupnosti.

Tabela 1: Primerjava ocene o tem, kako so različni deležniki pomembni za zagotavljanje varnosti v občini in v kolikšni meri dejansko prispevajo k varnosti

Institucija	<i>n</i>	Pomembnost deležnikov za zagotavljanje varnosti v občini ^a		Prispevek deležnikov k varnosti v občini ^b		<i>t</i>
		<i>M</i>	<i>S.O.</i>	<i>M</i>	<i>S.O.</i>	
Župan	54	4,13	1,01	4,15	1,07	-0,13
Občinsko redarstvo	54	4,59	0,560	4,26	0,85	3,05**
Inšpekcijske službe	54	4,28	0,69	3,80	1,05	3,52***
Nevladne organizacije/društva s področja zagotavljanja varnosti	50	2,82	1,02	2,40	1,01	3,55***
Poklicni gasilci	48	4,29	1,03	4,00	1,20	2,62*
Prostovoljni gasilci	53	4,49	0,70	4,49	0,80	0,00
Civilna zaščita	53	4,43	0,67	4,32	0,80	1,28
Policija	52	4,77	0,58	4,50	0,80	1,99
Zasebnovarnostna podjetja	52	3,42	1,13	2,90	1,19	4,80***
Zasebni detektivi	46	2,57	1,03	2,09	1,01	4,15***
Zdravstveni dom	50	4,04	1,01	3,84	1,18	2,47*
Center za socialno delo	53	3,36	1,15	3,13	1,11	2,19
Občinski svet	53	3,09	1,08	3,06	1,17	0,36
Varnostni sosveti na območju posameznih občin	56	3,54	1,07	3,21	1,22	3,00***
Naravovarstveni, ribiški, lovski nadzorniki ipd.	47	2,81	1,01	2,51	1,16	2,87**
Prebivalci sami	52	4,00	0,89	3,46	1,09	4,44***

* $p < 0,05$; ** $p < 0,10$; *** $p < 0,001$. *M* – srednja vrednost, *S.O.* – standardni odklon.

^a Lestvica: 1 – zelo majhna pričakovanja, 2 – majhna pričakovanja, 3 – niti majhna niti velika pričakovanja, 4 – velika pričakovanja, 5 – zelo velika pričakovanja.

^b Lestvica: 1 – sploh ne prispevajo k varnosti, 2 – ne prispevajo k varnosti, 3 – niti ne prispevajo niti prispevajo, 4 – prispevajo k varnosti, 5 – zelo prispevajo k varnosti.

S pomočjo primerjave povprečij (parni t-test) smo ugotovili, da anketirani pri 9 od 15 deležnikov, ki lahko prispevajo k varnosti v lokalnem okolju, ocenjujejo, da bi glede na svojo pomembnost k zagotavljanju varnosti lahko dejansko prispevali več. Razlik nismo ugotovili le pri tistih deležnikih, ki so dejansko pod neposrednim vplivom anketiranih (glej opis vzorca). Sklenemo lahko, da so bili pri oceni teh deležnikov anketiranci verjetno rahlo pristranski, in če vzamemo to v zakup, lahko sklenemo, da je ocena, da bi se na področju varnosti dejansko lahko naredilo več, kot trenutno dejansko se.

V nadaljevanju smo anketirane prosili, da ocenijo stopnjo razvitosti posameznih programov/dejavnosti, vezanih na področje zagotavljanja varnosti v lokalnem okolju v njihovi občini (tabela 2). Uporabili so lestvico, pri čemer je bila 1 (zelo nerazvita), 2 (nerazvita), 3 (niti nerazvita niti razvita), 4 (razvita) in (5) zelo razvita. Po mnenju anketirancev lokalna oblast (kamor spadata župan in občinska uprava) najbolj razvija oziroma krepi sodelovanje med različnimi deležniki, vključenimi v zagotavljanje varnosti in občutka varnosti v občini anketiranca, saj je bila tu podana povprečna ocena 4,10, s standardnim odklonom 0,86, kar pomeni, da so ocene zmerno razpršene. Podane ocene stopnje razvitosti drugih programov/dejavnosti, ki so vezane na področje zagotavljanja varnosti v lokalnem okolju anketirancev, so bile naslednje: s povprečno oceno 3,66 je bila ocenjena razvitost skupnih prizadevanj med organi kazenskega pregona, občinsko upravo, redarsko službo in zasebnimi varnostnimi podjetji in organizacijami v skupnosti, da bi dosegli cilje trajnostne skupnosti z vidika zagotavljanja varnosti. Pri tem je bil standardni odklon 1,02 in pomeni večjo razpršenost ocen ter s tem tudi, da so se ocene med seboj precej razlikovale. Programi zagotavljanja virov in podpore, ki omogočajo učinkovito in uspešno izvajanje nalog različnim institucijam v lokalnem okolju, ki zagotavljajo varnost prebivalcem določene občine, so bili ocenjeni s povprečno oceno 3,50. Tudi tukaj je bil standardni odklon višji, in sicer 1,06. To prav tako pomeni večjo razpršenost ocen in dejstvo, da so bila mnenja anketiranih precej neenotna. S povprečno oceno 3,37 so bili ocenjeni pristopi in strategiji za varno počutje občanov ter razvoj posebnih politik in smernic za učinkovito sodelovanje različnih organizacij, vključenih v izvajanje policijske dejavnosti in zagotavljanje varnosti za občane. Standardni odklon je bil 0,94 in pomeni zmerno razlikovanje oziroma zmerno razpršenost ocen. Mnenja so bila deloma raznolika, vendar ne preveč ekstremna. Razni programi in strategije za obravnavo neenakosti pri dostopu do ustreznih varnostnih storitev so bili ocenjeni najnižje, in sicer s povprečno oceno

3,09. Tudi tukaj je bil standardni odklon nižji, in sicer 0,88 in prav tako kaže na zmerno razpršenost ocen. To pomeni, da so bila tudi mnenja anketiranih relativno konsistentna.

Tabela 2: Primerjava ocen o stopnji razvitosti posameznih programov/dejavnosti, vezanih na področje zagotavljanja varnosti v lokalnem okolju v občini anketiranih

	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>S.O.</i>
V kolikšni meri ima vaša občina razvite različne, v lokalni skupnosti razvite, pristope in strategije za varno počutje občanov?	51	3,37	0,94
V kolikšni meri ima vaša občina razvite različne programe in strategije za obravnavo neenakosti pri dostopu do ustreznih varnostnih storitev?	44	3,09	0,88
V kolikšni meri so v vaši občini razvita skupna prizadevanja med organi kazenskega pregona, občinsko upravo, redarsko službo in zasebnimi varnostnimi podjetji in organizacijami v skupnosti, da bi dosegli cilje trajnostne skupnosti z vidika zagotavljanja varnosti?	50	3,66	1,02
V kolikšni meri lokalna oblast (župan, občinska uprava) razvija/krepi sodelovanje med različnimi deležniki, vključenimi v zagotavljanje varnosti in občutka varnosti v vaši občini?	51	4,10	0,86
V kolikšni meri ima vaša občina razvite posebne politike in smernice za učinkovito sodelovanje različnih organizacij, vključenih v izvajanje policijske dejavnosti in zagotavljanje varnosti za občane?	50	3,32	0,98
V kolikšni meri so zagotovljeni viri in podpora, ki omogoča učinkovito in uspešno izvajanje nalog različnim institucijam v lokalnem okolju, ki zagotavljajo varnost prebivalcem vaše občine?	50	3,50	1,06

M – srednja vrednost, *S.O.* – standardni odklon.

^a Lestvica: 1 – zelo nerazvita, 2 – nerazvita, 3 – niti nerazvita niti razvita, 4 – razvita, 5 – zelo razvita.

Pridobljeni podatki iz predhodnega odstavka so pomembni, kajti odražajo mnenje odločevalcev v lokalni samoupravi na različne vidike zagotavljanja varnosti na lokalni ravni. Posebej poudarja pomen sodelovanja različnih deležnikov, vključno z lokalno oblastjo, organi pregona, zasebnimi varnostnimi podjetji in drugimi organizacijami, kar je ključno za razumevanje konceptov varnosti v skupnosti. Prav tako ponuja analizo stopnje razvitosti programov in dejavnosti, kar lahko v prihodnosti usmerja k razmišljanju o učinkovitosti varnostnih politik, strategij ter ovir pri enakem dostopu do varnostnih storitev. Te ugotovitve lahko služijo kot osnova za nadaljnje raziskave ali izboljšave varnostnih ukrepov v praksi.

4 Razprava in zaključek

Kot smo uvodoma zapisali, je zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti zelo pomembno. Za to skrbijo različni akterji, ki morajo med seboj sodelovati, saj na ta način poskrbijo za to, da je varnost zagotovljena. Z razvojem institucij na državni in lokalni ravni ter tudi zaradi razvoja družbe, v kateri živimo, smo lahko priča temu, da policija ni več edina institucija, ki skrbi za zagotavljanje varnosti. Na podlagi rezultatov analize lahko sklenemo, da je zagotavljanje varnosti v lokalnem okolju kompleksen proces, ki zahteva sodelovanje več deležnikov. Kljub pluralizaciji institucij, ki skrbijo za varnost, pa policija še vedno predstavlja ključno in najbolj vplivno institucijo pri zagotavljanju varnosti. To kaže tudi visoka ocena, ki so jo anketirani pripisali policiji tako glede njenega pomena kot tudi dejanskega prispevka k varnosti v lokalni skupnosti.

Poleg policije pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti igrajo tudi občinsko redarstvo, prostovoljni gasilci in civilna zaščita, ki po mnenju anketiranih prav tako bistveno prispevajo k ohranjanju reda in varnosti. Vloga nevladnih organizacij in zasebnih detektivov je po ocenah anketiranih manj izrazita, kar odraža potrebo po nadaljnjem razvijanju njihovega sodelovanja z drugimi varnostnimi institucijami. Analiza je pokazala tudi, da obstaja razkorak med pričakovani anketiranih glede pomembnosti posameznih institucij in njihovim dejanskim prispevkom k varnosti. To nakazuje na možnost izboljšanja sodelovanja ter večje vključevanje različnih institucij pri zagotavljanju varnosti.

Lokalna samouprava ima ključno vlogo pri spodbujanju dialoga in koordinaciji različnih deležnikov ter krepitvi partnerskega sodelovanja, ki so pomembna za zagotavljanje učinkovite varnosti v lokalnem okolju. Sodeč po ocenah anketiranih so programi, ki spodbujajo sodelovanje in koordinacijo, razmeroma dobro razviti, vendar pa je treba več pozornosti nameniti enakosti dostopa do varnostnih storitev in razvoju posebnih politik za izboljšanje varnosti vseh prebivalcev.

Zaključimo lahko, da je za učinkovito zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih ključno tesno sodelovanje med vsemi deležniki, kot so policija, občinsko redarstvo, gasilci, nevladne organizacije in lokalna samouprava. Nadaljnje izboljšave so mogoče predvsem na področju pluralizacije varnostnih storitev in enakosti dostopa do

varnosti za vse občane, kar bi lahko vodilo k višji stopnji občutka varnosti in zadovoljstva prebivalcev.

Viri in literatura

- Eman, K. in Bulovec, T. (2021). A case study of rural crime and policing in Pomurje region in Slovenia. *Journal of Rural Studies*, 85(1), 43–51. doi:10.1016/j.jrurstud.2021.05.01
- Modic, M. (2015). Vloga in vidiki sodelovanja občin pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni – predstavitev ugotovitev ciljnega raziskovalnega dela. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 46–54). Fakulteta za varnostne vede.
- Sotlar, A. (2010). Private security in a plural policing environment in Slovenia. *Cabiers Politiestudies*, 3(16), 335–353.
- Sotlar, A. in Dvojmoč, M. (2020). *Zasebnovarnostna industrija* (Študijsko gradivo). Fakulteta za varnostne vede.
- Sotlar, A., Modic, M. in Lobnikar, B. (2016). Javno mnenje o institucijah pluralne policijske dejavnosti v Sloveniji. V G. Meško, K. Eman in B. Flander (ur.), *Oblast, legitimnost in družbeno nadzorstvo* (str. 159–187). Fakulteta za varnostne vede.
- Wakefield, A. (2005). The public surveillance functions of private security. *Surveillance and Society*, 2(4), 529–554. doi:10.24908/ss.v2i4.3362